

22.11.2023

Aluevaltuustojen puheenjohtajat

Aluehallitusten puheenjohtajat

Hyvinvointialuejohtajat

HUS-yhtymähallituksen puheenjohtaja

HUS-yhtymän toimitusjohtaja

Helsingin kaupungin sosiaali-, terveys ja pelastustoimialan apulaispormestari

Helsingin kaupungin sosiaali- ja terveystoimen toimialajohtaja

Hyvinvointialueiden uudistamista on jatkettava kunnianhimoisesti alueilla ja valtakunnallisesti

Uudistuminen on välttämätöntä, jotta väestön riittävä hoito, hoiva ja muut palvelut voidaan turvata työvoiman saatavuuden ja julkisen talouden heikentyneessä tilanteessa.

Sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksella luotiin viime vaalikaudella hyvinvointialueiden myötä uudet rakenteet sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen toiminnalle ja päätettiin uudesta rahoitusmallista. Tavoitteena on tehdä mahdolliseksi sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujärjestelmän ja pelastustoimen uudistaminen hyvinvointialueilla ja valtakunnallisesti siten, että väestön riittävä hoito, hoiva ja pelastuspalvelut voidaan turvata työvoiman saatavuuden ja julkisen talouden heikentyneessä tilanteessa.

Suomi ei voi jatkaa toimintatavoilla, -kulttuurilla ja palvelurakenteella, joka periytyi aiemmasta, pitkälti kuntapohjaisesta järjestelmästä. Hyvinvointialueiden virkajohdon ja päättäjien tehtävänä on – ottaen huomioon alueen ominaispiirteet – suunnitella, päättää ja toteuttaa uudistukset niin kattavina ja niin nopeasti, että hyvinvointialueiden rahoituslain normaali rahoitus ja saatavilla oleva työvoima riittävät asukkaiden tarvitsemiin palveluihin.

Suomen julkinen talous on ollut jo pidempään jatkuneen nopean ja pysyväisluonteisen velkaantumisen vuoksi ajautumassa kriisiin, minkä vuoksi hallitus on ohjelmassaan päättänyt nopeavaikutteisista yhteensä 6 mrd. euron julkisen talouden vakauttamistoimista. On huomattava, että näistä vakauttamistoimista huolimatta hyvinvointialueiden rahoitus kasvaa kuluvalle vaalikaudella joka vuosi n. 1 mrd. eurolla.

Hallitusohjelman vakauttamistoimien jälkeenkään julkiseen talouteen ei ole syntymässä sellaista liikkumavaraa, joka lähitulevaisuudessa mahdollistaisi

merkittäviä pysyviä uusia satsauksia millekään yhteiskunnan lohkolle. Työvoiman määrä jatkaa vähenemistään ja väestön ikääntyminen jatkuu, mikä näkyy edelleen kasvavana hoito- ja hoivapalvelujen kysyntänä sekä sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen henkilöstön vähenemisenä. Kunnianhimoinen ja ennakkoluuloton tietoon perustuva uudistaminen on nyt kiireellistä ja välttämätöntä.

Hyvinvointialueiden johtajat ja päättäjät ovat avainasemassa alueiden nopeassa ja kunnianhimoisessa uudistamisessa ja he tarvitsevat valtion tuen työlleen.

Hyvinvointialueilla on edellytykset, voimavarat ja asiantuntemus tarvittavien uudistusten toteuttamiseksi. Yksi järjestäjä, yksi johto ja yksi rahoitus ovat avaimia uudistuksen tavoitteiden saavuttamiseksi. Hyvinvointialueet ovat jo alkuvuodesta 2023 vastuullisesti alkaneet valmistella välttämättömiä muutosohjelmia toiminnan uudistamiseksi, talouden kohentamiseksi sekä tuottavuuden ja vaikuttavuuden lisäämiseksi. Näiden muutosohjelmien läpivienti on välttämätöntä asetettujen tavoitteiden saavuttamiseksi.

Joillakin alueilla valmistelu ja päätöksenteko muutosohjelmista on vielä joiltakin osin kesken. Näiden alueiden on välttämätöntä päästä työssä nopeasti eteenpäin. Tehtävä ei ole helppo, mutta uudistumisen tarve ei odota.

Olosuhteet ja tehostamismahdollisuudet vaihtelevat alueittain. Tulemme osaltamme varmistamaan, että kaikkia alueita arvioidaan yhdenvertaisesti ja huolehtien, että jokaista aluetta ohjataan sen itsehallintoa kunnioittaen toteuttamaan niitä uudistuksia, joita talouden ja työvoiman asettama raami edellyttää. Julkisen talouden ja työvoiman asettamien rajojen näkökulmasta alueiden laatimien uudistusohjelmien tavoitteista ei ole varaa tinkiä.

Sosiaali- ja terveydenhuollon integroimista palvelusisältöjen ja palvelurakenteen kokonaisuudeksi on syytä jatkaa. Teknologian käyttö, tekoäly mukaan lukien, tarjoaa mahdollisuuksia mm. siirtyä laajassa mitassa fyysiseen paikkaan sidotusta palvelusta sähköisessä verkossa tarjottaviin ja laaja-alaisesti väestön käytettävissä oleviin palveluihin. Teknologia tarjoaa kasvavia mahdollisuuksia vähentää henkilötöiden tarvetta ja suunnata palveluja ennaltaehkäisevästi ja yleisemminkin nykyistä paremmin kohdistuvasti.

Useissa muutosohjelmissa vähennetään tarvetta kalliille laitospalveluille, lisätään mm. yhteisöllistä asumista ja perustason palveluja palveluverkkoa yhtäaikaaisesti tiivistäen. Palvelurakennetta ja henkilöstön työnjakoja on syytä muuttaa niin, että palvelut kyetään järjestämään tosiasiallisesti saatavilla olevalla henkilöstöllä. Eri hyvinvointialueilla käydään keskustelua palveluverkon laajuudesta. Palveluverkkoa koskevat ratkaisut on arvioitava hyvinvointialuekohtaisesti.

Näkökulman tulee olla uudistava ja asukkaiden tarpeesta lähtevä, ei esimerkiksi yksinomaan nykyisen palveluverkon säilyttämisestä lähtevä. On tunnistettava asukkaiden tarpeet ja arvioitava ja kehitettävä keinot, joilla palvelut voidaan toteuttaa kaikkein kustannustehokkaimmin ja käytettävissä olevalla työvoimalla. Osaava henkilökunta ja raha eivät maassa riitä nykyisen palveluverkon ylläpitoon. Onkin syytä löytää ratkaisut, joilla asukkaille voidaan turvata palvelujen saanti ja myös kokemus turvallisuudesta uudessa tilanteessa samalla, kun ns. seinistä on käytännössä pakko säästää. Erityisen vaativien palvelujen osalta hyvinvointialueiden on lisättävä keskinäistä yhteistyötään ja lisättävä yhteistyöalueen sisäistä ja välistä työnjakoa.

Pelastustoimessa palvelujen kehittämistä ja uudistamista on edelleen edistettävä ja uusia toimintamalleja on otettava käyttöön toiminnan tuottavuuden ja kustannusvaikuttavuuden kehittämiseksi.

On tärkeä tunnistaa, että hyvinvointialueiden on talouden ja henkilöstön saatavuuden ongelmista huolimatta syytä välttää lyhytnäköisiä, vain hetkellisesti vaikuttavia ja mahdollisesti myöhemmin kustannuksia lisääviä toimenpiteitä (esim. ei-lakisääteisten palvelujen suunnittelematonta vähentämistä ja *sale and lease back* -järjestelyt).

Vastuu uudistuksesta on myös meillä valtioneuvoston piirissä. Sosiaali- ja terveysministeriössä on käynnissä suuri kansallinen palvelureformi, jossa palvelujärjestelmää koskevaa sääntelyä uudistetaan hyvinvointialueuudistuksen kanssa yhteensopivalla tavalla esim. purkamalla tarpeettomaksi käynnystä palvelutuotannon yksityiskohtia koskevaa sääntelyä. Sairaala- ja päivystysverkkoa koskeva kansallinen selvitys ja sitä seuraavat johtopäätökset ja säädösmuutokset ovat myös tärkeä osa kansallista palvelureformia. Reformi tarjoaa mahdollisuuden uudistaa sosiaali- ja terveydenhuollon sääntelyä tavalla, joka vähentää hyvinvointialueilla rahan ja henkilöstön tarvetta samalla, kun se varmistaa riittävän hoidon ja hoivan ja muiden palvelujen toteutumisen. Vuokratyövoiman käyttöä selvittävä STM:n, VM:n, SM:n ja hyvinvointialueiden yhteinen työ tulee suosittelemaan konkreettisia toimenpiteitä. Palvelujen saatavuutta uhkaava ammattihenkilöstön vajeen ratkaiseminen vaatii kiireellisiä toimia niin hyvinvointialueilta kuin valtioltakin.

Hyvän työn ohjelmasta odotamme konkreettisia ehdotuksia mm. henkilöstötarvetta koskien. Valtiovarainministeriö, sosiaali- ja terveysministeriö ja sisäministeriö yhdessä uudistavat hyvinvointialueiden ohjausta koskevaa lainsäädäntöä ja hyvinvointialueiden rahoituslakia hallitusohjelman mukaisesti tavoitteena tukea hyvinvointialueiden onnistumista ja julkisen talouden vakautta.

Hyvinvointialueiden reformien aikataulu on kireä. Merkittäviä vaikutuksia mm. työvoiman tarpeeseen ja käyttöön sekä kustannusten hillintään on saatava aikaan uskottavasti ja nopeasti. Hyvinvointialueita koskevan lainsäädännön mukaan kertyneet alijäämät on saatava katettua viimeistään vuoden 2026 tilinpäätöksessä. Kauden pidennykseen tms. liittyvää valmistelua ei ole ministeriössämme vireillä, eikä sellaiseen ole Suomen julkisen talouden tila ja hallituksen talousohjelma huomioon ottaen edes edellytyksiä. Kertyneiden alijäämien kattamisveloitteen laiminlyönti voi johtaa arviointimenettelyn käynnistymiseen. Valtiovarainministeriöllä on menettelyn käynnistämisessä harkinnanvaraa, jota sitovat hyvän hallinnon vaatimukset, kuten tarkoitussidonnaisuuden ja suhteellisuuden periaatteet. Harkinnan kannalta on olennaista, että hyvinvointialue on määrätietoisesti ja todennettavissa olevin tavoin toteuttanut kaikki sen käytettävissä olevat järkevät toimet taloutensa tasapainottamiseksi ja toimintansa uudistamiseksi.

Hyvinvointialueiden taholta on noussut esiin myös kysymys ns. rahoituksen jälkikäteistarkistusten huomioon ottamisesta laadittaessa hyvinvointialueen talousarviota ja taloussuunnitelmaa. Hyvinvointialueiden rahoitusta koskevan lainsäädännön mukaisesti hyvinvointialueiden rahoitus tarkistetaan jälkikäteisen kahden vuoden viiveellä koko maan tasolla. Rahoituksen tarkistus vuodelle 2025 tehdään hyvinvointialuetalouden vuoden 2023 tilikauden tuloksen perusteella. Sen jälkeisinä vuosina tarkistus tehdään tilikauden tuloksen muutoksen perusteella, jolloin otetaan huomioon rahoitukseen jo tehdyt korjaukset. Vuonna 2026 maksettavan jälkikäteistarkistuksen määrää on mahdoton ennakoida vielä tässä vaiheessa ja varovaisuusperiaatteen noudattaminen onkin hyvinvointialueen talouden suunnittelussa perusteltua.

Yhteistyöllä eteenpäin

Hyvinvointialueen johtajana ja päättäjänä olet ratkaisevassa roolissa Suomen tulevaisuudelle. Hyvinvointialueiden onnistuminen kustannusten ja työvoimatarpeen hillinnässä on hyvin merkityksellistä Suomen julkisen talouden ja mm. erilaisiin kriiseihin varautumisen kannalta sekä myös talouskasvun kannalta. Hyvinvointialueiden onnistuminen kansakunnan terveyden, toimintakyvyn ja työkyvyn luomisessa on merkityksellistä työllisyyden ja talouskasvun näkökulmista. Meidän on myös huolehdittava kansakunnan resilienssistä vallitsevassa haastavassa geopoliittisessa maailmantilanteessa ja turvallisuustilanteessa. Julkisen talouden kestävyysvaje ja epäedullinen työvoiman kehitys on muuttunut pitkän aikavälin ongelmasta reaaliaikaiseksi. Hyvinvointialueiden talouden haasteet, työvoiman niukkuus ja onnistuminen

uudistuksen tavoitteissa hyvinvointia ja turvaa tuovalla tavalla on mahdollista saavuttaa vain ajattelua uudistamalla ja kunnianhimoisia uudistuksia läpi viemällä.

Valtioneuvostossa on työn alla useita uudistuksia, joiden myötä hyvinvointialueiden onnistumista historiallisessa uudistuksessa voidaan tukea. Yhdessä onnistumme. Me ja ministeriöittemme asiantuntijat olemme käytettävissänne.

Vuoropuhelun ja yhteistyön terveisin

Juha Majanen
Valtiosihteeri
kansliapäällikkönä
Valtiovarainministeriö

Veli-Mikko Niemi
Kansliapäällikkö
Sosiaali- ja terveys-
ministeriö

Jukka Aalto
Kansliapäällikön
sijaisena,
Osastopäällikkö
Sisäministeriö

Liitteet	-
Jakelu	Hyvinvointialueet, HUS-yhtymä, Helsingin kaupunki (kirjaamot)
Tiedoksi	Riikka Purra, valtiovarainministeri, valtiovarainministeriö Anna-Kaisa Ikonen, kunta- ja alueministeri, valtiovarainministeriö Kaisa Juuso, sosiaali- ja terveysministeri, sosiaali- ja terveysministeriö Mari Rantanen, sisäministeri, sisäministeriö Kestävän hyvinvointiyhteiskunnan ministerityöryhmä Susanna Huovinen, alivaltiosihteeri, valtiovarainministeriö Jani Pitkäniemi, ylijohdaja, osastopäällikkö, valtiovarainministeriö Mika Niemelä, budjettipäällikkö, valtiovarainministeriö Juha Sarkio, ylijohdaja, osastopäällikkö, valtiovarainministeriö Mikko Spolander, ylijohdaja, osastopäällikkö, valtiovarainministeriö Jarkko Levasma, ICT-johdaja, valtiovarainministeriö Johanna Vesikallio, viestintäjohtaja, valtiovarainministeriö Ville-Veikko Ahonen, muutosjohtaja, finanssineuvos, valtiovarainministeriö Noora Heinonen, finanssineuvos, valtiovarainministeriö Kari Hakari, osastopäällikkö, sosiaali- ja terveysministeriö Anna Cantell-Forsbom, osastopäällikkö, sosiaali- ja terveysministeriö Andreas Blanco Sequeiros, johtaja, sosiaali- ja terveysministeriö Kimmo Kohvakka, pelastusylijohtaja, sisäministeriö Tiina Snellman, yksikön päällikkö, neuvotteleva virkamies, sisäministeriö